

Cijfers uit de Nivel-registratie van verloskundigen

Resultaten van de peiling 2021

NIVEL
Kennis voor betere zorg

Cijfers uit de Nivel-registratie van verloskundigen

Resultaten van de peiling 2021

R. Kenens
R. Batenburg

Oktober 2021

ISBN 9789461227010

030 272 97 00

beroepenregistraties@nivel.nl

<https://nivel.nl/nl/panels-en-registraties/beroepenregistraties>

© 2021 Nivel, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Gegevens uit deze uitgave mogen worden overgenomen onder vermelding van Nivel en de naam van de publicatie. Ook het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Het Nivel levert kennis om de gezondheidszorg in Nederland beter te maken. Dat doen we met hoogwaardig, betrouwbaar en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar thema's met een groot maatschappelijk belang. 'Kennis voor betere zorg' is onze missie. Met onze kennis dragen we bij aan het continu verbeteren en vernieuwen van de gezondheidszorg. We vinden het belangrijk dat mensen in staat zijn om deel te nemen aan de samenleving. Ons onderzoek draait uiteindelijk om de vraag hoe we de zorg voor de patiënt kunnen verbeteren. Alle onderzoeken publiceert het Nivel openbaar, dat is statutair vastgelegd.

Deze brochure staat ook op onze website:

<https://www.nivel.nl/nl/jaarcijfers-beroepsgroepen-de-zorg>

Inhoud

1	Inleiding en methode van onderzoek	5
2	Trends in het aantal werkzame en afgestudeerden verloskundigen in Nederland	6
2.1	Het aantal geregistreerde en werkzame verloskundigen	6
2.2	Het aantal verloskundigen in opleiding	7
3	Achtergrondkenmerken en werkzaamheid van de praktiserende verloskundigen in 2021	8
3.1	De leeftijds- en geslachtverdeling van praktiserende verloskundigen	8
3.2	Vervolgopleidingen van praktiserende verloskundigen	9
3.3	De praktiserende verloskundigen naar werksituatie, werkweek en werktijden	9
3.3.1	Verdeling naar werksituatie	9
3.3.2	Omvang van de reguliere werkweek in fte en uren	10
3.3.3	Tijd besteed aan bereikbaarheidsdiensten en achterwacht	11
3.3.4	Omvang van de totale werkweek in uren en uren per fte	12
3.4	Verloskundigen die in 2021 niet meer praktiserend waren	13
4	Conclusie en samenvatting	14
5	Begrippen	15

1 Inleiding en methode van onderzoek

1.1 Doel en opzet van de registratie

De registratie van verloskundigen is één van de langstlopende projecten van het Nivel¹. In 1983 is het gestart met de ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst tussen de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV) en het Nivel. Het doel van de Nivel-registratie van verloskundigen is informatie te verzamelen over de omvang en samenstelling van de beroepsgroep in Nederland. De verzamelde gegevens worden openbaar gepubliceerd en kunnen gebruikt worden ter ondersteuning van beleid en ander onderzoek naar de positie en arbeidsmarkt van verloskundigen.

1.2 Benadering van de verloskundigen voor de peiling 2021

Voor eerdere peilingen stuurde het Nivel een uitnodiging naar verloskundigen om in een beschermde online portal van het Nivel hun eerder ingevulde loopbaangegevens te controleren en indien nodig te actualiseren². Gezien de aangescherpte AVG-wetgeving heeft de peiling 2021 op een andere wijze plaats gevonden. Verloskundigen zijn vanuit de KNOV als lid aangeschreven om deel te nemen aan een nieuwe vragenlijst. Deze vragenlijst is op dezelfde manier opgezet als de eerder ontwikkelde online vragenlijst binnen het portal van het Nivel. Verloskundigen die niet lid waren van de KNOV zijn geworven via verschillende andere kanalen zoals websites en nieuwsbrieven van hogescholen, waarbij zij zich voor de vragenlijst konden opgeven via een online aanmeldformulier.

1.3 Respons op de peiling 2021

Er zijn voor de peiling in het voorjaar van 2021 in totaal 3.284 mails vanuit de KNOV verstuurd, wat heeft geresulteerd in 1.127 ingevulde vragenlijsten. Dat betekent een respons van 34,3 procent. Dit percentage ligt lager dan in de peiling van 2018 (48,5%) en de peilingen van voorgaande jaren. Een verklaring hiervoor is dat de werving van de niet-KNOV-leden in 2021 lastiger was. Een drempel is waarschijnlijk geweest dat zij zich eerst hebben moeten melden voor opgave aan de enquête. Ook kan de respons lager zijn, omdat verloskundigen in 2018 nog hun gegevens voor-ingevuld zagen en het zo minder tijd kostte om mee te doen. Tenslotte speelt mee dat er sprake is van een landelijke trend dat responses op vragenlijsten elk jaar teruglopen vanwege tijdgebrek, werkdruk en hoge ervaren administratieve lasten vooral onder zorgprofessionals.

1.4 Opzet van deze Cijfers uit de registratie van verloskundigen 2021

Om uitspraken over de beroepsgroep als geheel te kunnen doen, is naast de resultaten uit de peiling 2021 ook van andere gegevensbronnen gebruikgemaakt. Op basis van gegevens van het BIG en het Sociaal Statistisch Bestand die het CBS via Statline publiceert, is de jaarreeks van het aantal praktiserende verloskundigen in Nederland geactualiseerd. Deze cijfers worden gepresenteerd in hoofdstuk 2, samen met gegevens over de opleiding van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). In hoofdstuk 3 wordt vervolgens ingegaan op de leeftjidsverdeling, werkweek, werktijd-verdeling en vertrekredenen van verloskundigen in Nederland, op basis van de respons op de peiling 2021.

¹ Zie <https://www.nivel.nl/nl/jaarcijfers-beroepsgroepen-de-zorg>.

² De laatste peiling onder verloskundigen vond plaats in 2018, zie <https://www.nivel.nl/sites/default/files/pdf/Cijfers-uit-de-registratie-van-verloskundigen-peiling-jan-2018.pdf>.

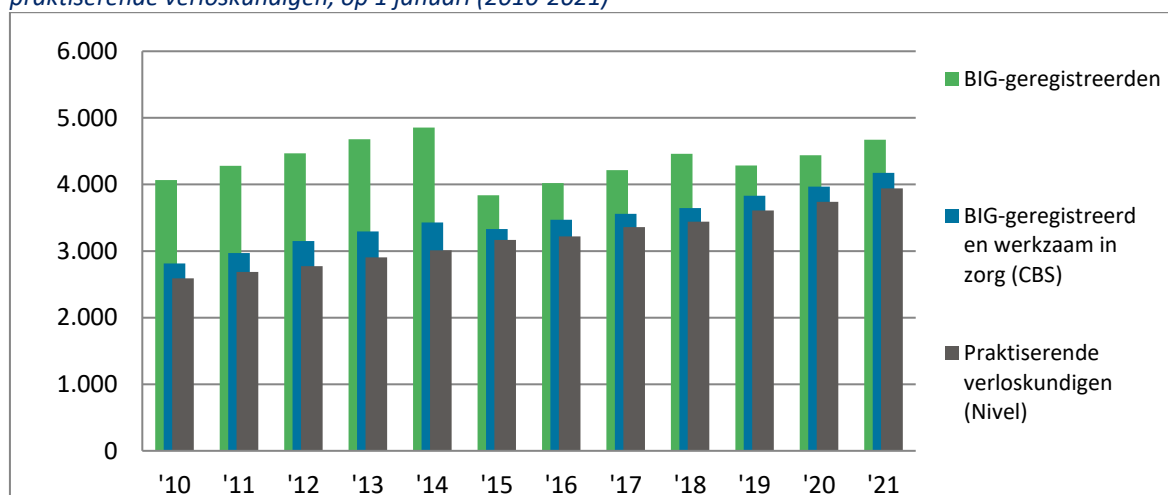
2 Trends in het aantal werkzame en afgestudeerden verloskundigen in Nederland

2.1 Het aantal geregistreerde en werkzame verloskundigen

De populatie van potentieel werkzame verloskundigen in Nederland wordt gevormd door alle personen die voor het beroep van verloskundigen een BIG-registratie bezitten. Het CBS berekent op basis van het Sociaal Statistisch Bestand ieder jaar hoeveel van deze groep een bekende arbeidspositie heeft als 'medisch geschoolde' en in de zorg (sector 'gezondheids- en welzijnszorg') werkzaam is. Om vervolgens van deze groep te bepalen hoeveel *praktiserende* verloskundigen er in Nederland zijn, wordt van de respons op de peilingen van de Nivel-verloskundigenregistratie gebruik gemaakt³.

Figuur 1 laat op basis van deze verschillende bronnen en afbakeningen de trend tussen 2010 en 2021 zien. Duidelijk is te zien hoe na 2014 een groot aantal verloskundigen hun BIG-herregistratie hebben laten verlopen, waarna het aantal geregistreerden vanaf 2015 weer toeneemt. Het aantal personen met een BIG-registratie als verloskundige, dat volgens het CBS in de zorg werkzaam is, vertoont ook tussen 2014 en 2015 een daling maar deze is veel minder sterk. Kijken we naar het aantal verloskundigen dat volgens onze Nivel-registratie als zodanig praktiserend is, dan zien we dat deze tussen 2010 en 2021 een vrijwel constant stijgende lijn volgt. Op 1 januari 2021 waren er volgens de Nivel-registratie 3.940 praktiserende verloskundigen in Nederland⁴. Daarmee is dit aantal met 5,3% gestegen ten opzichte van 1 januari 2020. In de jaren ervoor steeg het aantal praktiserende verloskundigen jaarlijks wat minder snel, tussen de 2,4 en 4,9%.

Figuur 1 Aantal BIG-geregistreerden, volgens het CBS in de zorg werkzame, en volgens het Nivel praktiserende verloskundigen, op 1 januari (2010-2021)

Bron: BIG, CBS, Nivel-verloskundigenregistratie.

³ Van de groep BIG-geregistreerde verloskundigen die die volgens het CBS in de zorg werkzaam is, hoeft niet iedereen praktiserend te zijn, d.w.z. zwangerschappen en bevallingen te begeleiden. Het komt bijvoorbeeld ook voor dat verloskundigen alleen als verpleegkundige werkzaam zijn. Dan zijn zij wel in de zorg werkzaam, maar niet praktiserend. De registratie van het Nivel richt zich enkel op de praktiserende verloskundigen.

⁴ Dit aantal is dus gebaseerd op een het percentage *praktiserende* verloskundigen dat in deze en eerder peilingen is vastgesteld, toegepast op het totaal aantal geregistreerde en (volgens het CBS) werkzame verloskundigen in Nederland in 2021. Zie ook de voorgaande voetnoot.

2.2 Het aantal verloskundigen in opleiding

Uit cijfers van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) blijkt dat het aantal afgestudeerde verloskundigen in Nederland de afgelopen jaren fluctueert. De reeks loopt tot en met 2019, het jaar waarover de laatst beschikbare cijfers bekend zijn. Tussen 2015 en 2017 nam het aantal afgestudeerden toe, daarna is het gedaald tot 150 in 2018 en 156 in 2019. Het gaat hierbij alleen om afgestudeerden aan de vier Hogescholen in Nederland die allen dezelfde trend vertonen. De lagere aantallen in de laatste twee jaar is het effect van de ingevoerde numerus fixus.

Tabel 1 Aantal afgestudeerde verloskundigen naar jaar en opleidingsplaats, 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Hogeschool INHolland	74	65	76	70	71
Hogeschool Rotterdam	41	38	44	40	40
Zuyd Hogeschool	30	49	44	40	45
Totaal	145	152	164	150	156

Bron: DUO.

Gegevens over verloskundigen die in andere landen zijn opgeleid, zoals België, zijn niet bij DUO bekend en worden ook niet uitgesplitst in de jaarverslagen van de Commissie Buitenslands Gediplomeerden Volksgezondheid (CBGV). De respons op de peiling 2021 (zie ook het volgende hoofdstuk) geeft hierover wel enige indicatie. Van de responderende en thans werkzame verloskundigen gaf 16% aan de opleiding in het buitenland te hebben afgerond (16%). Dit percentage lag in de respons op de peiling van 2018 nog wat hoger, namelijk 20%.

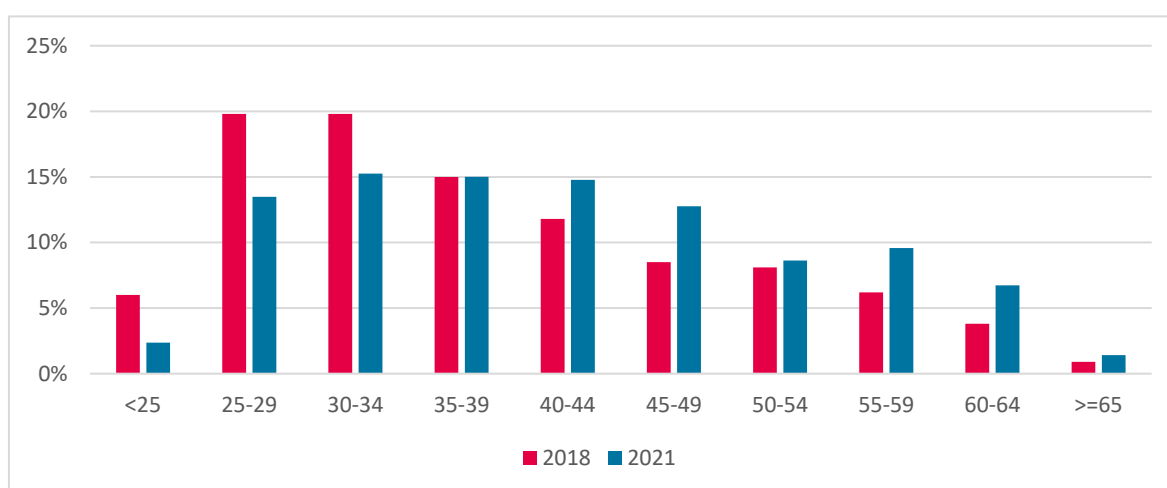
3 Achtergrondkenmerken en werkzaamheid van de praktiserende verloskundigen in 2021

3.1 De leeftijds- en geslachtverdeling van praktiserende verloskundigen

Het percentage mannen onder de verloskundigen is al jaren constant, namelijk (afgerond) 1%. Dit percentage zien we dan ook terug in de responsgroep van de peiling 2021 (1,3%) en onder de groep BIG-geregistreerden in 2021 (0,8%).

Figuur 2 laat de leeftijdsverdeling zien van de respondenten die deelnamen aan de peiling 2021, afgezet tegen de leeftijdsverdeling van de responsgroep in 2018.

Figuur 2 Leeftijdsverdeling van de praktiserende verloskundigen, op 1 januari 2018 en 2021

De gemiddelde leeftijd van de respondenten in 2021 is 41,9 jaar, met een standaarddeviatie van 11,3 jaar. Vergelijken we deze verdeling met die van de responsgroep 2018, dan is te zien dat de groep verloskundigen aan het vergrijzen is. Vanaf 40 jaar zien we dat de groep verloskundigen in 2021 steeds groter is dan in 2018, terwijl voor de leeftijdscategorieën onder de 35 jaar de groep verloskundigen in 2021 juist kleiner is dan in 2018. Deze ontwikkeling houdt waarschijnlijk verband met het feit dat de instroom in de opleiding de laatste jaren wat lager lag en niet is gestegen (zie tabel 1 hiervoor), maar de totale groep verloskundigen wel is toegenomen (zie figuur 1 hiervoor). Daardoor is het relatieve aandeel van jonge verloskundigen in de beroepsgroep afgenomen en is de gemiddelde leeftijd toegenomen door de groei van het relatieve aandeel van de groep verloskundigen die al langer werkzaam zijn. Verder blijkt uit de respons dat de verloskundige gemiddeld 25,4 jaar was bij het behalen van het diploma (standaarddeviatie 4,9 jaar).

Vergelijken we de leeftijdsverdeling van de respondenten in 2021 met die van de BIG-geregistreerde verloskundigen in 2021, dan is de responsgroep een redelijke afspiegeling daarvan. Zo is het percentage 60-plusser in de responsgroep 8%, in het BIG 6%. Wel is de groep tot 30 jaar wat minder vertegenwoordigd in de responsgroep (16% versus 24%). Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat primair de KNOV-leden zijn aangeschreven (zie hoofdstuk 1), waarmee vooral de eerstelijns verloskundigen en ook praktijkhouders zijn bereikt. We komen hier op de volgende paragraaf nog terug.

3.2 Vervolgopleidingen van praktiserende verloskundigen

Veel verloskundigen geven aan na hun opleiding een vervolgopleiding te hebben afgerond, daarmee bezig zijn of dat van plan zijn te doen. Tabel 2 laat zien dat het daarbij het vaakst gaat om de 'basiscursus echoscopie verloskunde'. Driekwart (74%) heeft deze vervolgopleiding afgerond, 5% is er mee bezig en 6% is van plan om de opleiding te gaan doen. De verwante vervolgopleiding echoscopie SEO/NT is door 12% afgerond. De andere verloskundige vervolgopleidingen zijn duidelijk minder vaak aangekruist. Wel heeft nog zo'n 7% en 9% een niet-universitaire of andere vervolgopleiding afgerond. De master Evidence Based Practice (EBP) aan de AMC/UvA werd daarbij het vaakst genoemd.

Tabel 2 *Vervolgopleidingen die de verloskundigen aangeven te hebben gevolgd en afgerond, of mee bezig zijn*

	Afgerond	Mee bezig	Van plan
	%	%	%
Basiscursus echoscopie verloskunde	73	5	6
Opleiding echoscopie SEO/NT	12	2	2
Master of science verloskunde (AMC/UvA)	6	0	1
Masteropleiding PA/KV	3	0	1
Opleiding in de klinische verloskunde (UMC Utrecht)	6	0	1
European master of science in midwifery	1	0	1
Master of Health Sciences, route midwifery science (VU/AVAG)	2	0	1
Andere universitaire vervolgopleiding binnen verloskunde	2	0	1
Andere niet-universitaire vervolgopleiding binnen verloskunde	7	1	1
Overige opleiding	9	1	1

3.3 De praktiserende verloskundigen naar werksituatie, werkweek en werktijden

3.3.1 Verdeling naar werksituatie

Tabel 3 laat zien dat de praktiserende verloskundigen die in 2021 reageerden over het algemeen werkzaam zijn als zelfstandig gevestigde in een verloskundige praktijk (61%) of als waarnemer (25%). Klinisch werkzame verloskundigen vormen 10% van de responsgroep. Eerstelijns verloskundigen in loondienst van een instelling (geboortecentrum, gezondheidscentrum, ziekenhuis of vergelijkbare instelling/stichting) en zij die in loondienst zijn van een verloskundige praktijk, vormen met 3% en 5% de kleinste groepen.

De tabel laat door de vergelijking met de respons in 2018 ook zien dat vooral het percentage klinisch verloskundigen in de responsgroep van 2021 relatief laag is (10% ten opzichte van 28% in 2018) en percentage zelfstandig gevestigden relatief hoog (61% versus 45%). Zoals hiervoor aangegeven, heeft dit te maken met het feit dat in 2021 vooral de eerstelijns verloskundigen zijn bereikt, omdat primair de KNOV-leden zijn aangeschreven (zie hoofdstuk 1)⁵.

⁵ In dit opzicht is de responsgroep in 2021 waarschijnlijk wat vertekend, hetgeen echter lastig is te valideren met een andere bron. In het Kwaliteitsregister Verloskundigen was in 2020 het aandeel klinisch werkzame verloskundigen 5%, maar ook deze verloskundigen zijn voor het

Tabel 3 *Percentage verloskundigen dat aangaf in een bepaalde werksituatie werkzaam te zijn, in 2021 en 2018 (meerdere antwoorden mogelijk)*

	2018	2021
Zelfstandig gevestigd	45%	61%
Loondienst instelling	3%	3%
Klinisch werkzaam	28%	10%
Loondienst praktijk	5%	4%
Waarnemer	18%	25%

Kijken we naar de relatieve grote groep waarnemende verloskundigen, dan blijkt 84% daarvan zich als vaste waarnemer te classificeren. Deze responsgroep gaf aan op gemiddeld 1 tot 3 praktijkadressen te hebben waargenomen, meer dan de helft deed dat 175 dagen per jaar of meer. Dit bevestigt het beeld dat de verloskundigen die waarnemen, dit voor een groot deel van hun tijd en op vaste basis bij een beperkt aantal werkgevers doen.

3.3.2 Omvang van de reguliere werkweek in fte en uren

Of praktiserende verloskundigen in de responsgroep fulltime of parttime werken, en hoeveel fulltime equivalenten gemiddeld, staat in tabel 4. Er is een vergelijking gemaakt met de gemiddelden in 2018 en onderscheid tussen de vier 'vaste' werksituaties. Waarnemers zijn hier buiten beschouwing gelaten, omdat deze door het jaar heen op flexibele en variabele basis werken.

Het percentage dat fulltime werkt, is in 2021 lager dan in 2018 (44,4% om 50,8%), wat zich ook vertaalt in een iets lager gemiddeld aantal fte (0,84 fte om 0,86 fte). De afname in fulltime werken doet zich vooral voor onder de verloskundigen die klinisch werkzaam zijn en verloskundigen die in loondienst van een verloskundigenpraktijk zijn. Vooral de laatste categorie werkt gemiddeld minder fte; in 2018 was dat 0,74 fte, in 2021 0,62 fte. De verloskundigen die een eigen praktijk hebben en de eerstelijns verloskundigen die in loondienst zijn van een instelling bleven qua werkzaamheid stabiel tussen 2018 en 2021.

Tabel 4 *Percentage dat fulltime werkt en gemiddelde aantal fte van verloskundigen naar werksituatie, in 2021 en 2018*

	% dat fulltime werkt		Gemiddeld fte	
	2018	2021	2018	2021
Zelfstandig gevestigd	70,0%	69,7%	0,90	0,91
Loondienst instelling	13,6%	13,8%	0,72	0,63
Klinisch werkzaam	22,6%	13,8%	0,75	0,71
Loondienst praktijk	33,3%	14,3%	0,74	0,62
Gemiddeld, alle verloskundigen	50,8%	44,4%	0,84	0,86

Aan de verloskundigen is ook gevraagd hoeveel uur men per week werkt, exclusief de uren die aan bereikbaarheidsdiensten en achterwacht worden besteed. Tabel 5 geeft de omvang van deze gemiddelde werkweek weer voor de respondenten in 2018 en 2021, uitgesplitst naar werksituatie.

grootste gedeelte lid van de KNOV. Hierdoor blijft het lastig het werkelijke aantal en aandeel klinisch verloskundigen onder de niet-leden te schatten.

Ook is gevraagd hoeveel uren men besteedt aan cliënt- en niet-clientgebonden taken. Op basis hiervan is het percentage cliëntgebonden werktijd berekend.

Met gemiddeld 36,3 uur is de werkweek in 2021 nagenoeg hetzelfde dan in 2018 (36,5 uur). Wel zien we weer verschillen tussen de werksituaties. In alle werksituaties is er sprake van een lagere gemiddelde werkweek in uren in 2021 ten opzichte van 2018, nu ook bij de zelfstandig gevestigde verloskundigen met een eigen praktijk. Deze groep werkte in 2021 gemiddeld 3,1 uur per week minder dan in 2018. Wel is het zo dat de zelfstandig gevestigde verloskundigen zowel in 2018 als 2021 gemiddeld meer uren werkten dan hun collega's in andere werksituaties.

Tot slot zien we in tabel 5 dat het percentage uren dat men aan cliëntgebonden taken besteedt in 2021 behoorlijk lager ligt dan in 2018. In 2018 was dit afgerond 82%, in 2021 is dat 71%. Dit komt vooral door de zelfstandig gevestigde verloskundigen (de grootste groep onder de respondenten), waar het percentage cliëntgebonden tijd in 2021 meer dan 10 procentpunten lager ligt dan in 2018. De respondenten waren dus in 2021 meer tijd kwijt zijn aan niet-clientgebonden activiteiten zoals administratie of bij- en nascholing.

Tabel 5 Gemiddelde werkweek in uren (exclusief bereikbaarheids- en achterwachtdiensten) en percentage dat verloskundigen besteden aan cliëntgebonden taken naar werksituatie, in 2018 en 2021

	Uren totaal		% cliëntgebonden	
	2018	2021	2018	2021
Zelfstandig gevestigd	41,6	38,5	79,1%	68,7%
Loondienst instelling	28,9	24,5	82,0%	77,4%
Klinisch werkzaam	29,1	27,0	86,6%	83,6%
Loondienst praktijk	31,4	27,2	86,6%	78,1%
Gemiddeld, alle verloskundigen	36,5	36,3	81,6%	70,5%

3.3.3 Tijd besteed aan bereikbaarheidsdiensten en achterwacht

De voorgaande resultaten hebben betrekking op de 'reguliere' werkweek van de verloskundige, waarbij de tijd besteed aan bereikbaarheidsdiensten en achterwacht niet is meegerekend. De tijd die hieraan besteed wordt, is net als in voorgaande jaren, apart uitgevraagd.

In de enquête gaven bijna alle verloskundigen, 92%, bereikbaarheidsdiensten te doen. Daarbij gaat het om gemiddeld 51,4 uur per week dat verloskundigen aangeven bereikbaar te zijn – dat wil zeggen voor deze diensten oproepbaar of 'stand-by' zijn. In 2018 gaf men aan gemiddeld 54,2 uur per week oproepbaar te zijn voor bereikbaarheidsdiensten. Voor een deel van deze uren geldt dat de verloskundige ook daadwerkelijk uren 'maakt'. In 2021 bedroeg de werktijd besteed aan bereikbaarheidsdiensten 17,8 uur per week. In 2018 lag dit gemiddelde hoger, namelijk 22,4 uur per week.

Ongeveer de helft (53%) van de verloskundigen had in 2021 achterwacht-diensten. Het ging daarbij om gemiddeld 40,7 uur per week. Ook dit was in 2018 iets hoger: 44,2 uur per week. De groep die achterwacht-diensten in 2021 had besteedde daar gemiddeld 1,2 uur per week daadwerkelijke werktijd aan, tegen 3,0 uur in 2018.

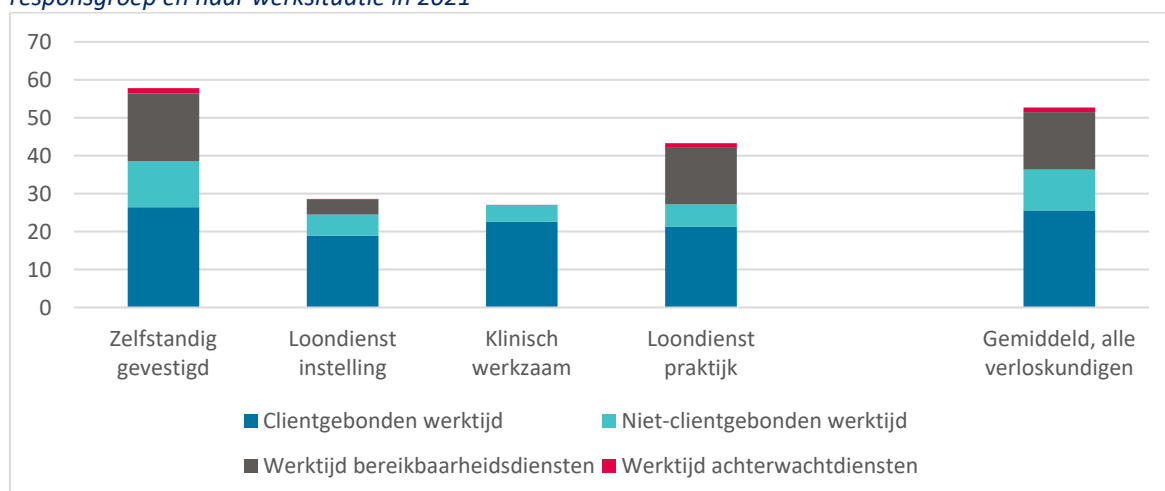
Bovenop de ‘reguliere uren’ die in de vorige paragraaf beschreven zijn, werken verloskundigen dus gemiddeld substantiële aantallen uren tijdens bereikbaarheids- en achterwacht-diensten. Hierbij moet bedacht worden dat een deel van de verloskundigen geen achterwacht-diensten doet, waardoor het gemiddelde aantal uur hieraan besteed over alle verloskundigen lager ligt (zie hierna)⁶.

Bereikbaarheidsdiensten en achterwacht worden voornamelijk gedaan door zelfstandig gevestigde verloskundigen en verloskundigen in loondienst van een praktijk. Praktijkhouders besteden in 2021 gemiddeld 3 uur per week meer hieraan dan hun collega’s in loondienst. Qua organisatie zijn er twee hoofdgroepen te onderscheiden. De ene groep respondenten (44%) gaf aan dat achterwacht zowel met collega’s uit de eigen praktijk als verloskundigen uit buurtpraktijken wordt georganiseerd. De andere groep (36%) gaf aan dat intern met alleen collega’s uit de eigen praktijk de diensten worden geregeld. Een merendeel (65%) gaf aan dat de achterwacht ‘ad hoc’ wordt geregeld, en dus geen vast onderdeel vormt van het rooster. Bij een kwart van de respondenten was achterwacht wel een vast rooster-onderdeel. In 2018 waren al deze percentages vergelijkbaar, wat aangeeft dat de wijze waarop de achterwacht in verloskundigenpraktijk is geregeld niet veel is veranderd.

3.3.4 Omvang van de totale werkweek in uren en uren per fte

Figuur 3 geeft het totaal aantal uur weer dat verloskundigen in 2021 gemiddeld per week werkzaam waren. Dit is opgebouwd uit de uren die men ‘regulier’ besteedde aan cliënt- en niet-cliant-gebonden taken (zie tabel 5) en de uren per week die daadwerkelijk zijn besteed aan bereikbaarheids- en achterwacht-diensten. Hierbij is de werktijd aan bereikbaarheids- en achterwacht-diensten op nul gezet voor de verloskundigen die deze diensten niet deden.

Figuur 3 Het totaal aantal uren werktijd per week, onderverdeeld naar cliënt- en niet cliëntgebonden reguliere werktijd en werktijd aan bereikbaarheids- en achterwacht-diensten; gemiddelden voor de totale responsgroep en naar werksituatie in 2021

⁶ Bij de berekening van de gemiddelde daadwerkelijk bestede tijd aan bereikbaarheidsdiensten en achterwacht, is gecorrigeerd worden voor respondenten die de besteedde uren aan diensten dubbel hebben geteld met de uren opgegeven bij de omvang van de reguliere werkweek. Daarnaast gaven sommige verloskundigen aan fulltime (40 of 60 uur) of 24x7 (168 uur) per week bereikbaar te zijn voor diensten en achterwacht, vanuit hun praktijkhouderschap en als zelfstandig gevestigd verloskundige. Deze in beginsel wel ‘correcte’ antwoorden zijn van invloed op het gemiddelde aantal uur dat men stand-by is voor diensten, maar omdat het een kleine groep is verandert het excluderen van deze groep de gemiddelden nauwelijks.

Opgeteld en gegeven de voorgaande opmerkingen, bestaat de gemiddelde werkweek van de gemiddelde verloskundige uit 52,7 uur. Figuur 3 laat zien dat de groep zelfstandig gevestigde verloskundigen het overall gemiddelde sterk bepaalt, met gemiddeld 57,8 uur per week. De verloskundigen die in loondienst van een praktijk kennen een totale werkweek van gemiddeld 43,3 uur. Zij die loondienst zijn van een instelling en de klinisch verloskundigen werken respectievelijk gemiddeld 28,6 en 27,0 uur per week. Duidelijk is te zien dat dit komt doordat zij weinig tot geen diensten doen.

3.4 Verloskundigen die in 2021 niet meer praktiserend waren

Onder de responsgroep in 2021 waren 88 verloskundigen die aangaven niet meer als praktiserend verloskundige in Nederland werkzaam te zijn. Tabel 6 toont de voornaamste redenen voor vertrek uit het praktiserende beroep. De tabel is gesorteerd naar de vaakst genoemde reden.

De grootste groep (25%) geeft aan op 1 januari 2021 een andere functie als niet-praktiserend verloskundige te vervullen. Het gaat daarbij wel om een 'andere functie' binnen de verloskunde. Circa 5% had op de peildatum een andere functie *buiten* de verloskunde.

Andere redenen, aangekruist door in totaal 37% van de groep, hebben grotendeels te maken met de werkomstandigheden: onregelmatige diensten, motivatie, werksfeer, regelgeving en werkdruk. Ook ziekte en AOW is met 13% een belangrijke vertrekreden. Leeftijd en pensioen is door slechts 3,4% aangegeven als reden om niet meer als praktiserende verloskundige werkzaam te zijn.

Tabel 6 Voornaamste redenen waarom verloskundigen op 1 januari 2021 niet meer als praktiserend verloskundige in Nederland werkzaam waren (n=88)

Vertrekreden	%
Andere functie als niet praktiserend verloskundige	25,0
Ziekte/WAO	13,6
Moeite met onregelmatige werktijden/nachtdiensten	12,5
Afgenomen motivatie voor het vak/behoefte aan een nieuwe uitdaging	9,1
Anders	6,8
Onprettige werksfeer	5,7
Andere functie buiten de verloskunde	5,7
Toegenomen regelgeving/medicalisering van de verloskunde	5,7
Te hoge werkdruk	3,4
Wegens leeftijd/pensioen	3,4
Onbekend	2,3
Vertrek naar buitenland	2,3
Contract liep af	1,1
Reorganisatie	1,1
Persoonlijke/gezinsomstandigheden	1,1
Kan als praktiserend verloskundige geen baan (van mijn voorkeur) vinden	1,1
Totaal	100

4 Conclusie en samenvatting

In deze nieuwe editie van Cijfers uit de Nivel-registratie van verloskundigen is beschreven hoe de omvang en samenstelling van de beroepsgroep is veranderd. Het aantal geregistreerde en werkzame verloskundigen is vanaf 2015 stijgend, en heeft in 2021 het aantal van 3.940 personen bereikt dat in het beroep praktiserend is. Deze stijging wordt niet verklaard door een toename van het aantal afgestudeerde verloskundigen, omdat er sprake is van een numerus fixus. Er is dus de laatste jaren sprake van minder uitstroom dan instroom, wat ook terug te zien is in de gemiddelde leeftijd van de beroepsgroep die in 2021 hoger ligt dan in 2018. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de enquête die in 2021 is uitgezet een oververtegenwoordiging kent van eerstelijns verloskundigen, omdat de respons voor het grootste gedeelte uit leden van de KNOV bestaat. Naar leeftijd en geslacht is de responsgroep in 2021 wel een redelijk goede afspiegeling van de populatie BIG-geregistreerd verloskundigen.

De peiling 2021 laat zien dat het percentage dat fulltime werkt gedaald is, van 50,8% in 2018 naar 44,4% in 2021. Het gemiddeld aantal fte is daarentegen tussen 2018 en 2021 weinig veranderd (0,86 versus 0,84), omdat de zelfstandig gevestigden een onverminderd hoog aantal van 0,9 fte blijven werken. De verloskundigen in loondienst zijn in 2021 wel gemiddeld minder fte gaan werken dan in 2018.

De gemiddelde werkweek van een verloskundigen is in de enquête in twee onderdelen uitgevraagd. Ten eerste is gevraagd naar het aantal reguliere uren, zonder bereikbaarheidsdiensten en achterwacht. Dat is in 2021 gemiddeld 36,3 uur, nagenoeg hetzelfde als in 2018 (36,5 uur). Het percentage uren dat men aan cliëntgebonden taken besteedt ligt in 2021 wel behoorlijk lager: 71% versus 82% in 2018. Deze afname zien we vooral onder de zelfstandig gevestigde verloskundigen, die in 2021 duidelijk meer tijd kwijt zijn aan niet-clientgebonden activiteiten zoals administratie of bij- en nascholing. Ten tweede is gevraagd hoeveel tijd men beschikbaar en werkzaam was voor bereikbaarheidsdiensten en achterwacht. In 2021 deed 92% van de verloskundigen bereikbaarheidsdiensten en was men daar effectief 17,8 uur per week mee kwijt. Ongeveer de helft (53%) van de verloskundigen had in 2021 achterwacht-diensten, maar de daadwerkelijke werktijd hiervoor wat aanzienlijk lager: gemiddeld 1,2 uur per week. Ook hier maakt de werkzame positie een belangrijk verschil. Bereikbaarheidsdiensten en achterwacht worden voornamelijk gedaan door zelfstandig gevestigde verloskundigen en zij besteden daar gemiddeld ook de meeste uren per week aan. De organisatie van bereikbaarheidsdiensten en achterwacht is tussen 2021 en 2018 overigens weinig veranderd. In de meeste gevallen wordt dit met collega's uit de eigen praktijk en verloskundigen uit buurtpraktijken georganiseerd, waarbij de achterwacht vaak 'ad hoc' wordt geregeld en geen vast onderdeel vormt van het rooster.

Twee andere resultaten uit de peiling 2021 zijn ook in deze publicatie belicht. Bijna driekwart van de praktiserende verloskundigen heeft zich verder geschoold in de echoscopie, anderen (maar kleinere groepen) doen diverse ander vervolgoopleidingen op masterniveau. En hoewel de uitstroom uit het beroep ten opzichte de instroom relatief beperkt blijft, blijkt wel uit de responsgroep dat zij vaak het vak verlaten om een andere functie binnen de verloskunde te vervullen en dit doen vanwege werkomstandigheden zoals onregelmatige diensten, motivatie, werksfeer, regelgeving en werkdruk. Leeftijd en pensioen wordt door slechts 3,4% aangegeven als reden om niet meer als praktiserende verloskundige werkzaam te zijn.

5 Begrippen

Verloskundige

Medicus die op grond van de wet-BIG bevoegdheid is verleend de verloskunde als verloskundige uit te oefenen.

Zelfstandig gevestigde verloskundige

Verloskundige die een overeenkomst heeft met een zorgverzekeraar en alleen of in een maatschap een praktijk uitoefent. Verloskundigen werkzaam in een gezondheidscentrum of een vergelijkbare instelling/stichting, worden eveneens hiertoe gerekend.

Eerstelijnsverloskundige

Verloskundige met een eigen praktijk of werkzaam in een praktijk.

Klinisch werkzame verloskundige

Verloskundige in dienstverband van een ziekenhuis.

Verloskundige in loondienst van een zelfstandig gevestigde verloskundige

Verloskundige die op basis van een arbeidsovereenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd bij een zelfstandig gevestigde verloskundige of een maatschap van zelfstandig gevestigde verloskundigen werkzaam is.

Waarnemer

Verloskundige die op basis van een waarneemovereenkomst de opdracht tot waarneming van een zelfstandig gevestigde verloskundige of een maatschap van zelfstandig gevestigde verloskundigen vervult.